

A KIRÁLY UCCA

Azt híresztelik az ujságok: hivatalos és hivatalan kommünikék írják, hogy mégis csak hozzáfognak a tavasszal az Erzsébet sugárút megépítéséhez. Állítólag már csak azon fordul meg a dolog, hogy a kormány hozzájárul-e a Károly körút 15. számú házában a lerombolásához, vagy sem. Ha hozzájárul, akkor aztán semmi nem áll útjában többé annak, hogy a mérnökök sugárutal hasítsanak az Erzsébetváros testéből. De talán mégsem olyan sürgős a dolog! Az új sugárúttal detronizálnák a Király uccát. Elvonnák presztízsét; a tekintélyét, a patináját. Talán a nevét is elvonnák ennek a vén uccának, mely egykoron, valamikor egyik legfontosabb és legjelentősebb közlekedési ere volt Pestnek.

Dehát kinek vétett a Király ucca, hogy áskálódna ellene? Ugyan kinek áll az útjában? Kinek fáj, hogy a Király uccát Király uccának hívják? Az uccák között ép úgy vannak szimpátikusak és antipátikusak, mint az emberek között. Aminthogy az uccának is van multja, karaktere; még talán vallása is van egy uccának. Lehet szeretni és lehet gyűlölni; de a nevét ne bántsák, mert a név éppen olyan velejárója az uccának, mint a pipának a pipaszár.

A Király ucca akkor jutott a nevéhez, mikor még az istenáldotta nép tartotta kezében az uccakeresztelés monopóliumát, nem a Közmunkatanács. A nép, persze, rendesen az ucca legérdekesebb, legismertebb lakójáról, vagy házáról nevezte el az uccákat. A XVIII. század végén így adott nevet a „Három dobhoz“ címzett fogadó a Három dob uccának és a „Két szerecsen“, a Szerecsen uccának. A Király uccára az *Angol király*-hoz címzett fogadó neve ragadt rá. Az *Angol király* fogadó pedig ott állott, ahol ma a híres-neves Orczy-ház terpszkedik. A mult század közepe felé a lojalitás ragadta magához az ucca-elkeresztelés jogát. Ezekben az időkben, meg Világos után, már főhercegekről és főhercegnőkről keresztelték el a pesti uccákat. Mivel pedig mégis csak löbb volt az ucca, mint a főhercegnő; ennél fogva a változó idők hatalmasai és a lokális nagyságok egymás feledésre ítélt nevét tették halhatatlanná azzal, hogy uccákat neveztek el róla. Ez a politika azonban nem mindig vált be, mert a publikum az effélékben nagyon konzervatív. Ragaszkodik a régihez, a megszokotthoz és nem mindig akceptálja a rátukmált, halhatatlan — jelölteket. A koronázás után, a nagy hazafias felbuzdulás korszakában revízió alá vették a régi uccaneveket és irgalmatlanul megmagyarosították, ami nem volt magyar. A Lerchenfeldgasse-ből Pacsirtamező ucca lett; a Kemnitzergasse-ből Kemniczi uca; a Karpfenstein uccából Pontyfő ucca és a Rettiggasse-ből (az Andrassy út egy kis mellékuccája) a magyar nyelv nagy professzorának a neve után Révai ucca lett. Persze, az uccanevek megmagyarosítása sokkal hamarabb ment, mint a régi terézvárosiak megmagyarosítása. Így esett aztán, hogy mikor a nyolcvanas években a Szerecsen ucca egyik őslakója beállított a híres-neves Orczy-kávéházba s oda-szólt a pincérnek azon a nyelven, amelyet csak a Szerecsen ucca környékén értenek meg, hogy:

— Kellner! Gemze stick kéz mit Révai!

Ez pedig magyarán azt jelentené, hogy:

— Pincér! Adjon egy darab sajtot — Révaival!

A Szerecsen uccában nem ismerték Révai Miklós nyelvújító érdemeit; ellenben annak a híre egészen a Szerecsen uccáig eljutott, hogy a tekintetes Tanács megmagyarosította az uccaneveket és az Orczy-kávéház törzsvendége szentül meg volt róla győződve, hogy *Rettig* magyarul nem *reték*, hanem — *Révai*.

Nos, ezért nem szabad hulygatni a régi uccaneveket, nehogy megismétlődjének a hasonló mulatságos esetek. És egyáltalában hagyják békén a Király uccát! Hiszen szó sincs róla, a Király ucca sosem volt valami takaros ucca. Tisztának sem igen lehetett mondani. Görbe is volt, meg keskeny is volt ahhoz a behemót forgalomhoz, melyet a négy híres pesti országos vásár ráerőltetett. Országos vásárokkor idején a Király uccai há-

zak óriási udvarai fogadták be a vásárosok szekértáborát. Mikor pedig nem volt vásár, akkor ugyancsak ezekben a hatalmas udvarokban, meg a környékbeli udvarokban rakározták el Magyarország nyersbőr-, gyapjú- és tollkereskedői a portékájukat. Képzelték tehát, hogy micsoda szaga volt ennek az uccának és környékének! A nyersbőr-, gyapjú- és tollszag felhőt a süllliba; a máj és a kozmász zsír illata tette változatossá. A régitől a legrégebb időkig ugyanis a Király ucca telistele volt apró kis boltokkal, melyekben sült és sületlen libákat; télen pedig halkocsonyát árultak. Az Orczy-ház udvarain kívül legnagyobb befogadóképessége volt a Gyertyánffy Dávid házában (ma az Anker-palota áll a helyén), meg a Bácskai-udvarnak.

A Gozsdu-udvar, a Huszár-udvar, az „Arany kasza“, Jálies, meg a többiek csak később jutottak szerephez és népszerűséghez a Király uccában és a Király ucca környékén. Az Ország út (a mai Károly körút) felől, a Király ucca szájánál terült el a Zsidópiac, a mult század huszas-harmincas éveiben. Nincs az az elképzelhető és elképzelhetetlen holmi, amit a Zsidópiacra nem árultak volna. Még a hatvanas években is ezen a helyen volt a török tajtkereskedők börtöje. De mulatóiról is híres volt valamikor a Király ucca. A mult század elején a hírhedt „Fekete Redoute“ tivornyái tették hangossá. Később, nagyon sokkal később — a hatvanas és hetvenes években, meg a nyolcvanas évek elején — a három macska vonzotta ide a mulatni vágyókat. Az ucca eleje a *Blaue Katz*-tól, a közepe pedig a *Rote Katz*-tól volt hangos. A *Blaue Katz*-ba még a mágánások is eljárogattak; a *Rote Katz* volt viszont (a Pekáry család gótikus stílusban épült házában) a katonák és cselédek kedvelt találkozóhelye. A *Schwartz Katz* tulajdonképpen csak vendéglő volt, nem mulató. Itt sült krumplit, libamájat, sült libát, mandulás csukát és nagyszerű bort lehetett kapni.

De egyébként is tele volt ez az ucca nevezetességgel. A Zeneakadémiával szemben állott *Valero* hatalmas selyemfábrrikája, melyet 1848-ban a hadügyi kormány sajátított ki, mert itt akarta berendezni ágyúgyárát. Ebben az uccában volt a híres *Jálies-pince*; itt volt *Gömöry* Károly patikája, a „Szentlélekhez“, melyből csak akkor lett igazi nevezetesség, mikor *Török* Sándor lett benne a patikus. Híres volt a Fauser-család patikája is, a Teréz-templommal szemben. Híresek voltak az Orczy-ház zsinagógái és a Lövölde az ucca túlsó végén. Ennek az uccának a rossz közeletlen döcögőit végig a Városligetbe menet nyolcvan esztendőn keresztül az omnibusz. És ebben az uccában lakott a hetvenes és nyolcvanas években, közel egymáshoz a Terézváros két híres táncmestere: A. Freund és B. Freund. Ők tanították a Király ucca, a Szerecsen ucca és Dob ucca mindkét nembeli ifjúságát táncolni és illemtanra. Végül budai szézsúrjai idején ezen az uccán szokott volt kikocsizni a Városligetbe Erzsébet királyné is. Pedig a királyné nem túlságosan szerette ezt az uccát. Nem szerette részint az ucca egyéni illata miatt, de nem szerette különben sem. Az örökké fiatal és ga-

vallér öreg Andrassy Gyulának épp ez az előkelő antipátia adta az ötletet, hogy a Terézváros testéből a viskókön és a girbe-görbe Könyök uccán keresztül sugárutat vágasson, hogy legyen hol kikocsiznia a királynénak, ha a Városliget fái közé kívánkozik.

Majd el is felejtettem, hogy a Király uccában túlnyomó mennyiségben a rendezetlen felekezethez tartozók laknak már 150 esztendő óta. Különbén, valamikor — nem is olyan régen — a Király ucca volt Budapest legnépesebb uccája. Húsz évvel ezelőtt még több mint tizenegyezer lakója volt, ma pedig már kilencezer alatt jár. Szóval, nemcsak a hire, a népessége is apad a Király uccának. Tíz esztendővel ezelőtt az ucca népességének több mint 60%-a tartozott ahhoz a felekezethez, melynek hívőit nem szívesen veszik fel hallgatónak az egyetemre. Viszont érdekes, hogy már tíz esztendővel ezelőtt a Király ucca népének 90.4%-a volt magyar anyanyelvű. Ha már itt tartok, elárulom azt is, hogy a Király uccában sokkal több a nő, mint a férfi. Ezer királyuccai férfira 1307 nő esik. A királyuccai férfiak ezt már így rendezték be.

Pásztor Mihály

„FIGYELŐ“
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
BUDAPEST
Telefon: 971—46.

Lap: *Magyar Hirlap (Budapesti)*

Megjelent: 1932 nov. 27.